

subjects in this sphere. This position of the legislator is due to the fact that the specialized anti-corruption prosecutor's office is formed in the structure of the Prosecutor General's Office, the main function of which is the implementation of the state policy in the field of combating corruption. It has been determined that the peculiarities of the prosecutor's office as the subjects counteracting corruption in the organizational aspect are the fact that their structure contains departments or has prosecutors specialized in conducting anti-corruption measures both within the structure of the prosecutor's office or in other agencies. It has been proved that the prosecutor's offices in the functional aspect in relation to other specially authorized subjects occupies positions of the coordinator and performs the supervisory function over the activities of other subjects in this area.

It has been established that the feature of the prosecutor's offices as specially authorized counteractors is that they are formed not only for the fulfillment of tasks and functions related to combating corruption, but also for performing functions in other areas of public administration. The National Police occupies the same position in the system of specially authorized subjects counteracting corruption, however, the prosecutor's office in contrast to it, is empowered to accomplish coordination and supervision over other specially authorized subjects.

Keywords: *prosecutor's office, corruption, subjects, counteraction, prevention, system.*

УДК 342.5

О. В. ЛЕГКА,

*докторант Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара*

ФОРМИ ЗАКРІПЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Досліджено поняття та форми закріплення міжнародних стандартів у сфері адміністративної відповідальності, проаналізовано міжнародні нормативно-правові акти і здійснено їх видову класифікацію відповідно до сфери адміністративної відповідальності.

Ключові слова: *адміністративна відповідальність, форми закріплення, джерела права, правове регулювання, міжнародний стандарт.*

Lehka, O.V. (2017), "Forms of consolidation of international standards in the field of administrative liability" ["Formy zakriplennia mizhnarodnykh standartiv u sferi administrativnoi vidpovidalnosti"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 52–56.

Постановка проблеми. Україна, підписавши 10.11.1994 Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами [1], взяла на себе зобов'язання з реформування вітчизняного законодавства, сформувавши таким чином своєрідний «євроінтеграційний» напрям спеціальних юридичних досліджень, основною метою яких є розробка теоретико-методологічних і наукових засад адаптації вітчизняного законодавства до європейських принципів та стандартів. Формування нового правового простору, зміна соціальних пріоритетів призводять до необхідності по-новому, більш ґрунтовно дослідити усталені правові інститути, які створюють фундамент правової системи та забезпечують належний рівень функціонування правових відносин у країні, зокрема інститут адміністративної відповідальності.

Стан дослідження. Загальним науково-теоретичним підґрунтям дослідження цього питання є фундаментальні наукові праці прові-

дних фахівців у галузі адміністративного права В. Авер'янова, О. Бандурки, Д. Бахраха, Ю. Битяка, І. Голосніченка, Є. Додіна, С. Ківалова, В. Колпакова, А. Комзюка, Д. Лук'янця, О. Музичука, Н. Христинченко та інших. Однак, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, окремі аспекти цієї проблематики знайшли лише фрагментарне висвітлення і недостатньо торкаються правових засад закріплення та регламентації міжнародних стандартів у сфері адміністративної відповідальності в чинному законодавстві України.

Метою нашої статті є дослідити поняття та форми закріплення міжнародних стандартів у сфері адміністративної відповідальності, для досягнення якої проведемо аналіз міжнародних нормативно-правових актів і запропонуємо їх видову класифікацію.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що адміністративна реформа, розпочата в Україні в 1998 році, метою якої є поетапне створення такої системи державного управління, яка

забезпечить становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії, дозволить їй стати впливовою країною у світі та Європі [2], спричинила процес змін у нормативно-правовому регулюванні адміністративної відповідальності. Це свідчить про наявність об'єктивних і суб'єктивних тенденцій розвитку й удосконалення адміністративно-деліктного законодавства України, які полягають в:

- обліку наявних політичних, соціально-економічних та інших особливостей, які впливають на формування законодавства про адміністративну відповідальність;

- розумінні необхідності взаємовигідного співробітництва в процесі формування і розвитку загальноєвропейського економічного (митного) та єдиного адміністративного простору;

- використанні нових прогресивних доктринальних і законодавчих розробок країн Європейського Союзу;

- розробці власного національного адміністративно-деліктного законодавства відповідно до угод про асоціацію з Європейським Союзом.

Межа правового регулювання визначена необхідністю та можливістю правового регулювання конкретного виду діяльності і суспільних відносин, що складаються з приводу цієї діяльності. Відповідно особливістю сучасного стану нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності є те, що основний нормативно-правовий акт у зазначеній сфері – Кодекс України про адміністративні правопорушення – визначає загальні аспекти матеріального та процесуального порядку реалізації адміністративної відповідальності. Разом з тим, нормативно-правове регулювання адміністративної відповідальності забезпечено системою норм, в якій за предметною та цільовою ознаками поєднується різномірний правовий матеріал, пов'язаний з конкретними формами та методами адміністративної діяльності, які визначають форму реалізації адміністративно-деліктних норм стосовно повноважень компетентних органів, спрямованих на захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, функціонують у соціальних, економічних, особистісних сферах, які, у свою чергу, не залишаються незмінними [3, с. 107].

Як цілісне явище соціальної дійсності право має певні форми свого зовнішнього вираження. Відображаючи особливості структури змісту, вони являють собою способи організації права ззовні. Тобто мета такої форми – упорядкувати зміст і надати йому властивостей дер-

жавно-владного характеру. М. Лакатош свого часу зазначив, що норми поведінки стають загальнообов'язковими у правовому сенсі тільки за умови, що вони мають визначену форму вираження та встановлені нормативними актами або визнані державою. Виходячи із цього, під формою права він розуміє ту специфічну форму, в якій об'єктивується та зводиться у правову норму воля держави [4, с. 208].

У науці розрізняють внутрішню та зовнішню форми права. Так, О. С. Йоффе та М. Д. Шаргородський під внутрішньою формою права розуміють юридичну норму, а під зовнішньою – нормативні акти держави [5, с. 134]. Це положення не витримує критики, оскільки в такий спосіб учені звузили проблему форми до дослідження лише нормативних актів. Водночас І. Є. Фарбер зводив форму права лише до юридичної норми та вказував, що в ній знаходить місце державна воля, виражена у праві (за: [6, с. 134]).

Аналіз сучасної юридичної літератури дає можливість зробити висновок, що під внутрішньою формою права варто розуміти його структуру, систему елементів, що складають зміст цього явища [7, с. 374], під зовнішньою – об'єктивованій комплекс юридичних джерел, що формально закріплюють правові явища та правові встановлення, які дозволяють адресатам ознайомитися з їх реальним змістом, користуватися ними. Адже право як об'єктивне явище виражається лише в певний момент часу, відображає лише окремі свої грані, які відповідають політиці, ладу держави, часу тощо. Сама держава через сформовані об'єктивні обставини визначає, які відносини за допомогою яких форм права повинні регулюватися для дотримання оптимального співіснування індивідів у суспільстві та досягнення загальнодержавних цілей.

Так, С. С. Алексеев, досліджуючи термін «зовнішня об'єктивованість», поєднує об'єктивованість у вигляді законів, звичаїв, прецедентів. Відповідно загальної теорії міжнародного права, до джерел об'єктивності входять [8, с. 63–68]: національне законодавство, міжнародні договори, звичаї, правова доктрина, судовий прецедент. Причому до основних джерел відносять національне законодавство та міжнародні договори. У той час, як питання віднесення міжнародних договорів до низки джерел зазначеної галузі права є спірним, немає протиріч у поглядах на національне законодавство держави як на джерело галузі міжнародного приватного права.

Отже, однією з форм прояву інституту адміністративної відповідальності в Україні є

міжнародні угоди (договори) та міжнародно-правові акти. Міжнародне право посідає особливе (наднаціональне) місце, оскільки регулює не внутрішньодержавні, а міждержавні відносини. Його норми й інститути закріплюються в різноманітних міжнародних договорах, угодах, статутах, конвенціях, деклараціях, документах ООН.

Слід зауважити, що нормативно закріпленого поняття «основні принципи» не існує, є лише доктринальне його тлумачення. Так, основні принципи в міжнародному спілкуванні виникли як норми звичаєвого права. Їх кодифікація почалася з ухвалення в 1945 році Статуту ООН, у ст. 2 якого було сформульовано такі основні принципи: суверенна рівність усіх держав; сумлінне виконання взятих на себе зобов'язань; вирішення міжнародних суперечностей мирними засобами, щоб не наражати на небезпеку міжнародний мир, безпеку та справедливість; відмова від застосування сили або загрози силою; територіальна недоторканність і політична незалежність; рівноправність і самовизначення народів; повага прав людини й основних свобод [9].

Однак формою закріплення норм міжнародного права як способу надання їм офіційного, загальнообов'язкового характеру є джерела міжнародного права. Через специфіку міжнародного права і процесу створення його норм не існує визнаного всіма суб'єктами міжнародного права правового акта, яким би встановлювався перелік джерел міжнародного права та їх визначення. Під час аналізу поняття «джерела міжнародного права» звертаються, насамперед, до Статуту Міжнародного суду ООН, ст. 38 якого містить перелік джерел міжнародного права, що застосовуються Судом для вирішення суперечок, переданих на його розгляд, серед яких указані: а) як загальні, так і спеціальні міжнародні конвенції, що встановлюють правила, визнані державами, які сперечаються; в) міжнародний звичай як доказ всезагальної практики, визнаної правовою нормою; с) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями; d) із застереженням, зазначеним у ст. 59, судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм.

В умовах реформування політичної та економічної системи України оптимальною формою врахування різноманітного спектра інтересів стає не наказ центру, а договір. Зокрема, все більшого розповсюдження отримують нормативні договори, які активно використовуються в міжнародному праві.

Нормативний договір не має персоніфікованого, індивідуально-разового характеру, його зміст складають правила поведінки загального характеру – норми. Так, будь-якому договору з нормативним змістом притаманні такі якості: 1) містить норму загального характеру; 2) добровільність укладення; 3) спільність інтересів; 4) рівність сторін; 5) згода учасників за всіма суттєвими аспектами договору; 6) еквівалентність і, як правило, платність; 7) взаємна відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання взятих зобов'язань; 8) правове забезпечення [7, с. 379].

Договір у міжнародному праві – міжнародна угода, укладена між суб'єктами міжнародного права в письмовій формі та врегульована міжнародним правом, незалежно від того, чи така угода міститься в одному, двох або декількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від конкретного найменування. Міжнародний договір є родовим поняттям, яке охоплює таким чином усі міжнародні угоди, що можуть мати різне найменування (пакт, трактат, декларація, конвенція, протокол, меморандум). Назва договору не має будь-якого юридичного навантаження. Відмінності у назві мають значення лише у випадку, коли потрібно дати правильну назву міжнародній угоді, але й тут будь-яких обов'язкових вимог або принципів відмінностей не існує [10, с. 103].

Так, декларація – це офіційна заява однієї або декількох держав, яка виражає їхню точку зору, намір, позицію або поведінку в певних міжнародно-правових питаннях. Якщо говорити про адміністративне право, то тут, на нашу думку, декларацію варто розуміти як політико-правовий документ, що проголошує або засновує певні наміри, цінності, принципи, зміни, що відбудуться. У формі декларації проголошують основні принципи зовнішньої або внутрішньої політики держави, програмні положення політичних партій, основні положення діяльності міжнародних організацій у конкретній сфері міжнародних відносин.

Пакт – одне з найменувань двосторонніх або багатосторонніх договорів у конкретній сфері політичних відносин. У міжнародно-правовій практиці пакти уклалися з питань ненападу, взаємодопомоги, взаємної або колективної безпеки. У сучасній договірній практиці держав назва «пакт» застосовується під час укладання універсальних міжнародних договорів з питань основоположних прав і свобод.

Конвенція – це угода, що регулює відносини між державами у спеціальній галузі, зазвичай з конкретного питання.

Факультативний протокол – різновид багатостороннього міжнародного договору, що підписується у формі самостійного документа, зазвичай з укладенням основного договору та як додаток до нього.

Рекомендація – це резолюції міжнародних організацій, нарад або конференцій, які не мають обов'язкової юридичної сили. Хоча рекомендації не є джерелом міжнародного права, проте вони активно сприяють формуванню нових норм і принципів міжнародного права, у зв'язку з чим у певних випадках можуть бути визнані юридично обов'язковими (наприклад, рекомендації Генеральної асамблеї ООН у порядку ст. 66 Статуту ООН [9] мають характер обов'язкових).

Висновки. Таким чином, всі зазначені документи є різновидом міжнародних договорів, які у випадку їх ратифікації стають частиною національного права та, як наслідок, юридично зобов'язувальними, адже основна норма всієї системи міжнародного права, яка підкреслює її універсальний характер – принцип міжнародного права – Пакта сунт серванта (лат. *pacta sunt servanda* – договори мають дотримуватися), за яким договори є обов'язковими і повинні виконуватися добросовісно [11, с. 430]. З цією метою та враховуючи надзвичайно важливу роль договорів в історії міжнародних відносин, визнаючи дедалі зростаюче значення договорів як джерел міжнародного права і засобу розвитку мирного співробітництва між націями незалежно від відмінностей в їх державному та суспільному ладі, беручи до уваги принципи

міжнародного права, вважаючи, що кодифікація та прогресивний розвиток права договорів сприятимуть підтриманню міжнародного миру і безпеки, розвиткові дружніх відносин між народами і здійсненню їх співробітництва один з одним, було ухвалено Віденську конвенцію про право міжнародних договорів [12].

Варто відзначити, що присутність того або іншого джерела права і важливість кожного з них не однакові в конкретній національній правовій системі й у різних її галузях [13, с. 154]. Це пов'язано з історичними особливостями розвитку систем права, їх видами, національними традиціями, значною мірою економічними, політичними й іншими факторами. Крім того, кожній галузі права притаманна особлива, лише їй властива система джерел, види джерел права впливають із самого змісту суспільних відносин, у зв'язку зі специфічністю яких виділяється й існує така галузь права. Предмет регулювання та метод прямо визначають не лише склад і вид норм відповідної галузі законодавства, але й вид, а також обсяг форм вираження права. Тобто кожній галузі права відповідають визначені види норм права, а отже, види форм його вираження. У цьому явищі наочно виявляються особливості тих чи інших суспільних систем, різноманітність форм державного втручання в суспільні відносини. Зокрема, в Україні у сфері адміністративного права окремі положення інституту адміністративної відповідальності більше регламентовано в міжнародних договорах (деклараціях, конвенціях і рекомендаціях).

Список бібліографічних посилань

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами : від 14.06.1994 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (дата звернення: 22.12.2017).
2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98> (дата звернення: 22.12.2017).
3. Крижановська В. А. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України: сучасне розуміння, нові підходи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 358 с.
4. Lakatoš M. Formy československeho prava. Praha, 1956. 409 s.
5. Иоффе О. С., Шаргородский М. Д. Вопросы теории права. М. : Госюриздат, 1961. 381 с.
6. Зивс С. Л. Источники права. М. : Наука, 1981. 240 с.
7. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юристъ, 2005. 768 с.
8. Лунц Л. А. Курс международного частного права : в 3 т. Т. 2. М. : Спарк, 2002. 1007 с.
9. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду : від 26.06.1945 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 22.12.2017).
10. Міжнародне право : словник-довідник / С. М. Перепьолкін, Т. Л. Сироїд, Л. А. Філяніна ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
11. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Феміна, 1996. 696 с.
12. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : від 23.05.1969 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 22.12.2017).
13. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности : пер. с фр. М. : Прогресс, 1999. 496 с.

Надійшла до редколегії 22.12.2017

ЛЕГКА О. В. ФОРМИ ЗАКРЕПЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В СФЕРІ АДМИНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДНОСТІ

Исследованы поняття і форми закрєплення міжнародних стандартів в сфері адміністративної відповідності, проаналізовані міжнародні нормативно-правові акти і здійснена їх видова класифікація применительно к сфері адміністративної відповідності.

Ключові слова: адміністративна відповідність, форми закрєплення, джерела права, правове регулювання, міжнародний стандарт.

LEHKA O. V. FORMS OF CONSOLIDATION OF INTERNATIONAL STANDARDS IN THE FIELD OF ADMINISTRATIVE LIABILITY

The author has researched the concept and forms of consolidation of international standards in the field of administrative liability; has analyzed international regulatory acts and has carried out their classification according to the sphere of administrative liability. It has been substantiated that each branch of law is characterized by a special, own system of sources, types of sources of law stem from the very content of social relations, through the specificity of which such a branch of law is allocated and exists. The object of regulation and method directly determine not only the composition and type of the norms of the relevant field of legislation, but also the type, as well as the scope of forms of expressing the law. That is, certain types of law norms, and, consequently, the types of forms of its expression correspond to each branch of law. The features of various social systems, the diversity of forms of state intervention into public relations are clearly determined in this phenomenon. In particular, certain provisions of the institution of administrative liability in the field of administrative law of Ukraine are more regulated in international treaties (declarations, conventions and recommendations).

It has been established that the formation of a new legal space and the change of social priorities lead to the need to research established legal institutions in a new light, more thorough, which create the foundation of the legal system and ensure the proper functioning of legal relations in the country, in particular the institution of administrative liability. It has been proved that the form of consolidation of the norms of international law as a way of giving them an official, compulsory nature, are sources of international law. Due to the specificity of international law and the process of establishing its norms, there is no a legal act recognized by all the subjects of international law that establishes the list of sources of international law and their definition.

Keywords: administrative liability, forms of consolidation, sources of law, legal regulation, international standard.

УДК 342.9(477)

А. М. МАКАРОВЕЦЬ,

здобувач Університету сучасних знань (м. Київ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ ТА МІСЦЕ СЕРЕД НИХ АДМИНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Комплексно досліджено правові засади діяльності апарату суду, обґрунтовано їх значущість. Визначено й охарактеризовано основні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність апарату суду, і запропоновано їх класифікацію. Обґрунтовано вагомість місця адміністративно-правового регулювання в правових засадах діяльності апарату суду.

Ключові слова: суд, апарат, керівник апарату, адміністративно-правове регулювання, правові засади, нормативно-правовий акт.

Makarovets, A.M. (2017), "Legal Principles of the Court Apparatus Activity and the Place of Administrative and Legal Regulation among Them" ["Pravovi zasady diialnosti aparatu sudu ta mistse sered nykh administrativno-pravovoho rehuliuвання"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 56–62.

Постановка проблеми. Важливою передумовою ефективної діяльності апарату суду, як і системи судочинства в цілому, є якісне нормативно-правове забезпечення, особливе місце в якому об'єктивно посідає адміністративно-правове регулювання.

Стан дослідження. Загальні питання правового регулювання діяльності суду зокрема окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду, досліджувала низка вітчизняних та іноземних правознавців, а також науковців суміжних галузей